
Mistrivsel i ungdomslivet

- tendenser, dilemmaer og kunstens potentialer

Konferencen: Børnekultur – hvad nu?
Nye veje til børn og unges adgang, trivsel og deltagelse

26. september 2023

Anne Mette W. Nielsen, lektor, Center for Ungdomsforskning

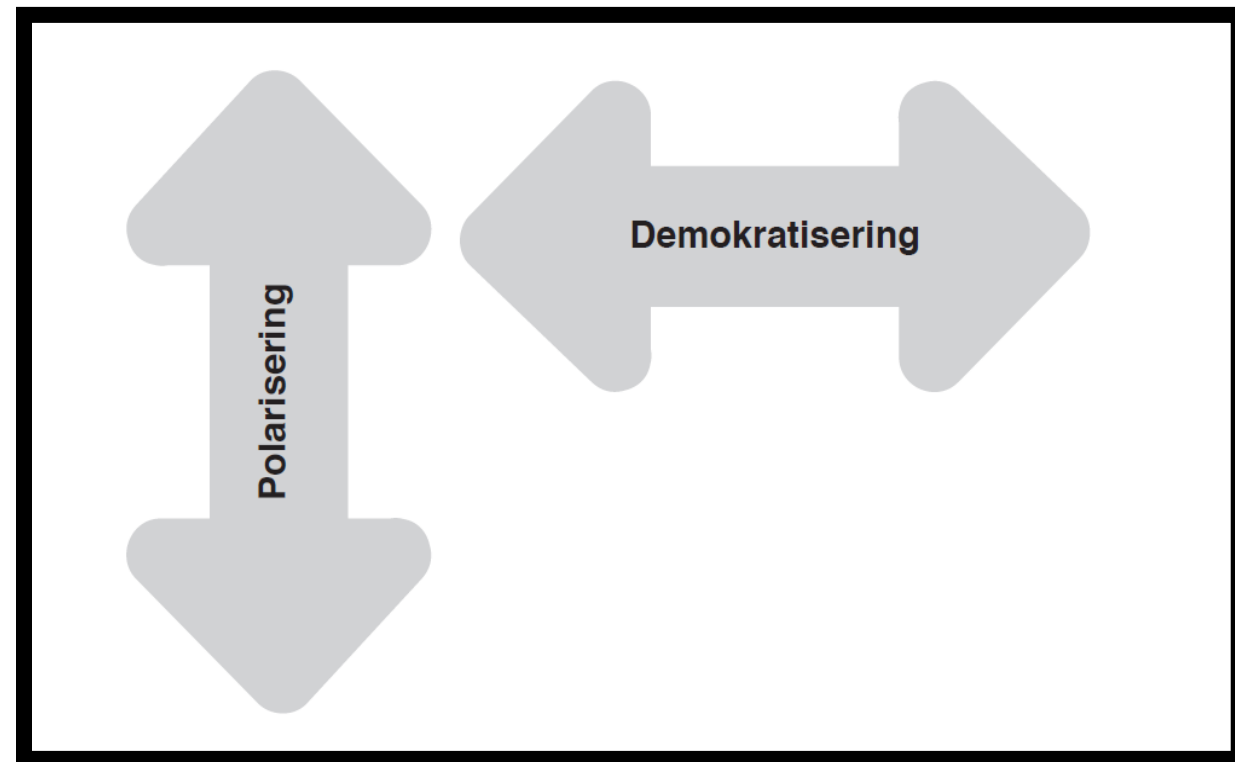
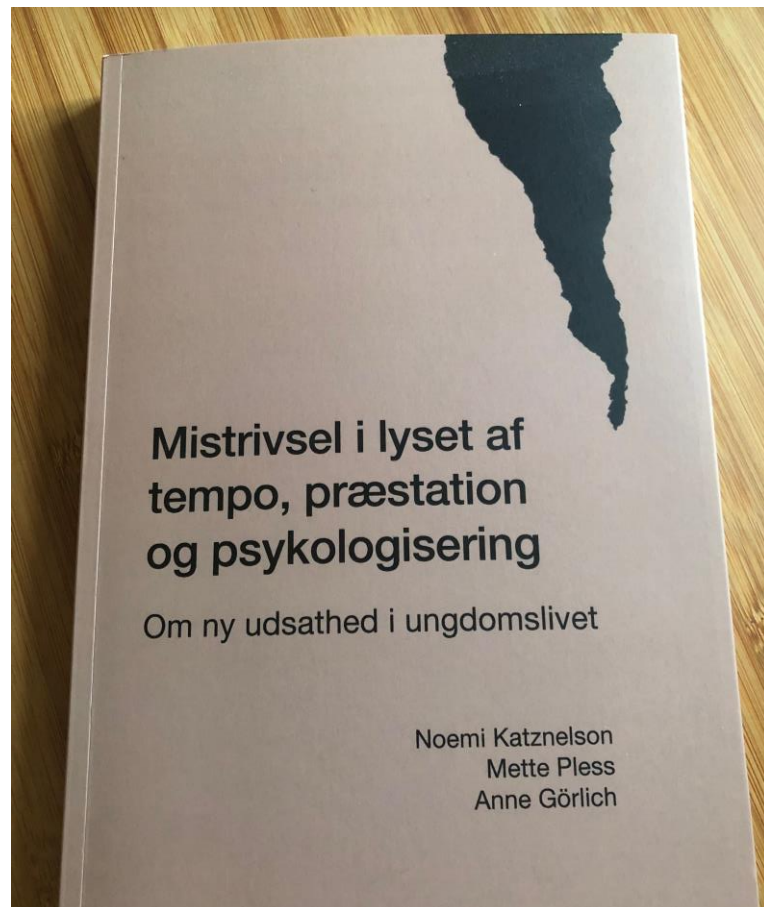
Et nyt mistrivselmønster

- Mere stress
- Mere ensomhed
- Mere nedtrykthed
- Flere spiseforstyrrelser
- Flere diagnoser for angst, ADHD osv.

- Mindre kriminalitet
- Mindre vold

(Udvikling i børne- og ungdomskriminalitet 2012-2021)

En demokratisering og øget polarisering

Klassisk og ny udsathed virker sammen
(Katznelson m.fl. 2022)

Et nyt risikobegreb?

'Gammel' risikoadfærd:

- Utilpasset adfærd: Gør op med voksensamfundet og laver ballade

'Ny' risikoadfærd:

- Overtilpasset adfærd: Gør som de får besked på, men går ned på det?

Fem tendenser i ungdomslivet

- 1) Ændret relationsgrammatik mellem generationerne
- 2) Individualisering og perfektion
- 3) Altid på, altid social
- 4) Præstations- og konkurrencekultur på skolerne
- 5) Fremtidsplaner i en foranderlig verden

1. Ændret relationsgrammatik mellem generationer

Forandring i tre 'logikker':

- 1) Mindre **afstand** mellem generationerne
- 2) Mindre **hierarki** mellem generationerne
- 3) Fra objekt til **subjekt**

(Trondman et al. 2012)

© iStock

7 anderledes ting, som din datter
og dig vil ELSKE at lave sammen

2. Individualisering og perfektion

- Livet er et projekt, og du er din egen projektmanager
- Ulige forudsætninger sløres

(Rasborg 2013)

Hvis man ligger nede i bunden, så vil man gerne være sammen med dem, der er helt oppe i toppen, og dem, der er oppe i toppen, vil også gerne være sammen med dem, der er oppe i toppen, for ligesom dem, der er i bunden, gerne vil hives op, så vil dem, der er oppe i toppen, ikke hives ned. (gymnasie-elev, 2 g)

3. Altid på, altid social

- Norm om mange venner
- De sociale medier som et socialt vindue
- FoMO – Fear of Missing Out
- Antennerne ude hele tiden
- En grundtilstand i ungdomslivet
- Men: understøtter også udenforskab

(Rabøl 2010, Kofod 2014,
Ottosen 2020)

4. Præstations- og konkurrencekultur i uddannelsessystemet

Et øget fokus på karakterer, rangordning og sammenligning i uddannelsessystemet:

- pres for at performe og en frygt for at fejle
- uro, pres og stress for unge, der ikke deltager aktivt i undervisningen *og* for fagligt dygtige unge

(Sørensen et al. 2017)

Students who avoid learning opportunities and are disruptive in class (often try) to protect themselves in a school system dominated by reports, tests, exams and selection – and high levels of anxiety.

(Jackson 2017)

5. Fremtidsplaner i en foranderlig verden

- Samfundets forandringstakt øges og tidshorisonten bliver kortere
- Orienteringen mod og kravene om at planlægge livet ned i mindste detalje og ud i yderste led vokser

The growing domination of short term over long term is not the consequence of people no longer caring about the future as such, but that often only the short-term horizon of action makes sense.

(Woodman m.fl. 2015)

Dilemmaer og spændingsfelter

Øget frihed fra gamle autoritetsstrukturer ⇔ Udvikling af perfektionsidealer samt konkurrence- og præstationskultur

Hvordan bidrager vi til at skabe rum, der udfordrer perfektionsidealer og konkurrence- og præstationskultur og øger unges rummelighed over for, hvem de er, og det liv, de lever?

Flydende og uforudsigelig verden med ukendt fremtidshorisont ⇔ Øget orientering mod egenstyring og selvkontrol hos den enkelte

Hvordan understøtter vi unges oplevelse af fællesskaber og af at kunne gøre en forskel sammen?

Tre gensidigt forbundne teser om unges møder med kunst og kultur

1. Kunst og kultur kan åbne nye måder at erfare og være i verden
2. Kunst og kultur kan kollektivisere skaberkraft
3. En mere lige adgang til kunst og kultur kan demokratisere

Første tese: Kunst og kultur kan åbne nye måder at erfare og være i verden

- Nye erfaringsrum giver nye perspektiver på sig selv, på andre og på verden omkring 'en: 'new scapes and sensitivities, new ways of knowing and being.'

(Anna Hickey-Moody 2013)

Jeg kan huske, at min lærer sagde til min far, da han var til fernisering deroppe, hun sagde: 'Lea, hun arbejder simpelthen så målrettet, det er helt vildt, hun arbejder bare så meget.' Og han var bare sådan: 'Hvad? Det plejer hun da overhovedet ikke at gøre.' Og sådan, fordi det plejede jeg ikke at gøre, fordi jeg havde ikke fundet noget, der var interessant, men det gjorde jeg der, og pludselig kunne mine forældre også se, at hun kan faktisk noget. (Lea, 24 år)

Anden tese: Kunst og kultur kan kollektivisere skaberkraft

- Kunst og kultur som en *mulighed* for – måske endda konstituerende for – at skabe adgang til en mangfoldighed af 'små offentligheder' (Dewey 1934), igennem hvilke unge kan udvikle tilhørsforhold og samtidig virke skabende ind på deres hverdag og verden omkring dem

Det, der gjorde indtryk på mig, var, hvordan jeg fik det, når jeg så Samir oppe på scenen, og hvordan han kom videre. Det fyldte bare mit hjerte op. Du ved, det var en succesoplevelse for mig, uden at jeg selv skulle gøre noget andet end at være der. [...] Det var overvældende og... hvad kalder man det? Det var en følelse af overflod på en måde. (ung mand, 17 år)

Tredje tese: En mere lige adgang til kunst og kultur demokratiserer

- Tilegnelse og produktion af fælles fortællinger og bevidsthed om forskellige erfaringer og præferencer
- Synliggørelse og anerkendelse af unges kulturelle medskabelse (Willis 2018)
- Grundlag for fremtidens professionelle kulturskabere – opgør med med 'The Class Ceiling' (Friedman & Laurison 2019)

[K]unst og kultur er det bærende fundament i et frit og demokratisk samfund. Kunst og kultur er den diametrale modsætning til ensretning og sindelagskontrol. Det er i kraft af vores fælles kulturarv og de erkendelser og indsigter, vi får i mødet med kunst og kultur, at vi kan finde svar på, hvem vi er – både som individer og som folk. Og det er når vi møder hinanden på tværs af f.eks. alder, geografi og uddannelsesmæssig baggrund, at vi opnår fællesskab og forståelse. (Kulturpolitisk Redegørelse 2023)

Cefu.dk

CeFU – Center for Ungdomsforskning

Center for Ungdomsforskning (CeFU)

Center for Ungdomsforskning

